

සංවර්ධනය හා කෘෂි සන්නිවේදනය

මිනුම සන්දර්භයක් සම්බන්ධයෙන් සලකා බලන විට, එහි යහපත්, ධනාත්මක, සුභවාදී අන්තයක් වෙත සිදුවන වර්ධනයක් හෝ වැඩිදියුණු වීමක්, එම සන්දර්භයෙහි සංවර්ධනයක් ලෙස සරලව අර්ථ දැක්විය හැකිය. මෙසේ සිදුවන සංවර්ධනය සාපේක්ෂ ලෙස හෝ නිරපේක්ෂ ලෙස මිණුම් කිරීම, ඒ ඒ සන්දර්භය අනුව තීරණය වේ. එමෙන්ම, ඒ ඒ සන්දර්භයන්ට අදාළ සාපේක්ෂ හෝ නිරපේක්ෂ සංවර්ධන සීමාවන් හෝ ලභාවීම් මිනුම් කිරීම සඳහා විවිධ නිර්ණායකයන් යොදා ගැනීම සිදු කරනු ලබයි. රටක සංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් වුව ද, එහි සිදුවන සංවර්ධන වලනයන් (ධනාත්මක හෝ සෘණාත්මක අන්තයන් වෙත සිදුවන වෙනස්වීම්) නිර්ණය කිරීම සඳහා

ඡාත්‍යන්තර වශයෙන් සම්මත ප්‍රධාන මිණුම් දඩු හෝ නිර්ණායක යොදාගනු ලැබේ. යම් දේශයක ආර්ථික වර්ධනය (Economic Growth) ඉහළ යාම හෝ යම්

කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ ආර්ථික වර්ධනයෙහි ධනාත්මක වලනයක් සිදුවීම පමණක් එම රටෙහි සංවර්ධනය තීරණය කිරීම සඳහා යොදා ගන්නා එකම මිණුම් ලෙස සලකනු නොලැබේ. රටක ආර්ථික වර්ධනයක් සිදුවීම යනු එම රටෙහි භාණ්ඩ හා සේවාවන් හි සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක වැඩි වීමක් ලෙස හැඳින්විය හැකිය. එලෙස ආර්ථිකයෙහි ප්‍රමාණාත්මක වර්ධනයක් සිදුවීම පමණක් එම රට සංවර්ධනය වූ රටක් ලෙස සැලකුම් ලැබීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. එනම්, ආර්ථිකයෙහි සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක වර්ධනය මෙන්ම එම රටෙහි ආර්ථිකයෙහි ගුණාත්මක වර්ධනයක් ද සිදුවීම 'සංවර්ධිත' මට්ටමට ළඟා වීමට අත්‍යවශ්‍ය කරුණක් ව පවතී. රටක ආර්ථික වර්ධනය සෑම විටම ප්‍රමාණාත්මක මිණුම් දණ්ඩක් වන අතර එමගින්, එම රටෙහි ආර්ථික ශක්‍යතා රාශියක් නිරූපණය කෙරේ. ආර්ථික වර්ධනයක් අත්පත් කර ගැනීම මගින් එහි භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදන හැකියාව හෝ නිෂ්පාදන ධාරිතාව ඉහළයාම සිදුවන අතර නිමැවුම් ප්‍රමාණය වැඩිවීම ද නිරීක්ෂණය කළ හැකිය. එමෙන්ම, වැඩි නිෂ්පාදන ප්‍රමාණයක් පාරිභෝජනය කිරීමේ හැකියාව ද ඉහළ යයි. රැකියා ඉඩ ප්‍රස්ථා බිහිවීම හා ජනතාවගේ ආදායම් ඉහළ යාම වැනි ප්‍රතිලාභයන් ද ආර්ථික

වර්ධනයෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස හඳුන්වාදීමට හැකි වේ. කෙසේ වුවද, මෙම ආර්ථික වර්ධනය තුළින් ආදායම් බෙදීමේ විෂමතාව අවම වීමක්, දිළිඳුකම අඩුවීමේ ක්‍රියාවලියක් මූලික අවශ්‍යතා සියල්ලක්ම පහසුවෙන් ඉටුකර ගැනීමේ හැකියාවක් එකවරම ඇති වේ යැයි අපේක්ෂා කළ නොහැකිය. එබැවින්, සෑබූ සංවර්ධනයක් සඳහා ආර්ථික වර්ධනයේ ඵල සියලුම සමාජ හා ආර්ථික ස්ථරයන් නියෝජනය කරන්නා වූ ජන කොටස් වෙත කාන්දු වීම සිදුවීමත්, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඒ ඒ ස්ථරයන් හි සමාජ තත්වයෙහි ගුණාත්මක වර්ධනයක් ඇති වීමත් සිදුවිය යුතුය. එලෙස සිදුවන ගුණාත්මක වර්ධනය, මානව සංවර්ධනය (Human Development) ලෙස හඳුන්වන අතර

මෙලෙස රටක සංවර්ධනය සඳහා ඉහත සඳහන් කළ ආර්ථික වර්ධනය හා මානව සංවර්ධනය යන සාධක අතිවාරය අංග ලෙස පෙන්වාදිය හැකිය. කෙසේ වෙතත්

ඩබ්.එච්.ඒ. ශාන්ත
පර්යේෂණ නිලධාරී
කෘෂි හා පාරිසරික සම්පත් කළමනාකරණ අංශය
හෙක්ටර් කොඩ්ඩැකඩුව ගොවි කටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය

ආර්ථික වර්ධනය හා මානව සංවර්ධනය යම්තාක් දුරකට අන්ත දෙකක පිහිටි එහෙත් සම්බරව ළඟා කරගත යුතු ඉලක්කයන් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. සෑම විටම මෙන් මානව සංවර්ධනය ඉහළ නැංවීමේ දී යම් රටක ආර්ථික ආයෝජනය සඳහා ඇති සම්පත් පාරිභෝජනය සඳහා කැප කළ යුතු වන අතර ආර්ථික සංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් එහි විලෝමය ද සත්‍ය වේ. ආර්ථික වර්ධනයේ මුල් අවධියේ දී සම්පත් වැඩි වැඩියෙන් ආයෝජනය කිරීම තුළින් පාරිභෝජනය කැපකළ යුතු වුව ද, දිගු කාලීනව වැඩි පාරිභෝජනයක් කරා ගමන් කිරීමට හැකියාව ලැබේ. රටක මානව සංවර්ධනය මිණුම් කිරීම සඳහා දැනට යොදාගන්නා මානව සංවර්ධන දර්ශක (Human Development Index) ප්‍රධාන විචල්‍යයන් තුනකින් යුක්ත වන අතර ඒවා ක්‍රය ශක්තිය, සාමාන්‍ය ඒක පුද්ගල ආදායම, අධ්‍යාපන දර්ශකය හා උපතේ දී ආයු අපේක්ෂාව වේ. මෙම දර්ශකයට අනුව ලෝකයේ රටවල් කාණ්ඩ තුනකට වර්ග කරනු ලබන අතර ශ්‍රී ලංකාව මධ්‍ය මානව සංවර්ධනයක් ලබා ඇති රටවල් අතරට අයත් වේ. එසේ වුව ද, ආර්ථික වර්ධනය අතින් ශ්‍රී ලංකාව පසුගාමී මට්ටමක පැවතීම සංවර්ධිත මට්ටමට ළඟා වීමට ප්‍රධාන බාධකයක් ව පවතී.

සන්නිවේදනය, මානව සමාජ පද්ධතියේ ප්‍රගමනය සඳහා අත්‍යාවශ්‍ය අංගයකි. සන්නිවේදන සාධකය මානව ඉතිහාසය අරම්භයේ සිටම ඉතා ප්‍රාථමික අවස්ථාවන් පසුකරමින් වර්තමානයේ දී විශාල කාර්ය භාරයක් ඉටු කරමින් සිටී. මිනිස් වර්ගයාගේ පැවැත්මට අවශ්‍ය වන්නා වූ නැතහොත් උපකාර වන්නා වූ අදහස් හුවමාරුව හා මිනිස් ජීවිතයට සම්බන්ධ විවිධ ක්‍රියාවන් අතර අත්තර් සම්බන්ධතාවය සන්නිවේදනය ලෙස සරලව අර්ථ දැක්විය හැකිය. **අභිනය, භාෂණය හා ලේඛනය** ඔස්සේ පරිණාමය වූ සන්නිවේදනය අදවන විට එහි **සිජිටල්** පරම්පරාව පසු කරමින් සිටියි. කෙසේ වුව ද, සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය තුළ සන්නිවේදනය සඳහා හිමිවන්නේ අති විශිෂ්ට ස්ථානයකි. ආර්ථික වර්ධනය මෙන්ම මානව සංවර්ධනය යන ප්‍රධාන අංගයන් කරා ළඟා වීමට සන්නිවේදනය අත්‍යාවශ්‍ය සාධකයක්ව පවතී. ආර්ථික වර්ධනය හා මානව සංවර්ධනය ළඟා කරගැනීම සඳහා ඒ ඒ සමාජ හා ආර්ථික ස්ථරයන් වෙත ආදේශ කළ යුතු හෝ යොදාගත යුතු සන්නිවේදන ප්‍රවේශයන් එකිනෙකට වෙනස් වේ. **ශ්‍රී ලංකාව** සම්බන්ධයෙන් සැලකූ විට අනෙකුත් බොහෝ රටවල්වල මෙන් එහි ජනගහන ව්‍යාප්තිය හා ඒ ඒ (නාගරික, ග්‍රාමීය හා වතු ආශ්‍රිත) අංශයන් හි සේවා නියුක්තිය හා ඒ ඒ අංශයන්ගෙන් ජාතික සංවර්ධනයට ලැබෙන දායකත්වය එකිනෙකට වෙනස් වේ. පූළු ලෙස සැලකූ විට, **ශ්‍රී ලංකාව** අතීතයේ දී යැපුම් කෘෂිකාර්මික ආර්ථික රාටාවක් මත පදනම් වූ දේශයක් වුව ද, වර්තමානයේ දී කෘෂිකර්මාන්තය මගින් දේශීය නිෂ්පාදනයට දක්වන දායකත්වය 19% පමණ සාපේක්‍ෂව අඩු අගයක් බවට පත්ව තිබේ. මෙහි දී, කෘෂිකර්මාන්තය නොසලකා හැරිය නොහැකි වැදගත් අංශයක් බවට පත්ව ඇත්තේ රටේ සමස්ත ජනගහනයෙන් 78% ක පමණ ප්‍රතිශතයක් කෘෂිකර්මාන්තය ආශ්‍රිත වතු හා ග්‍රාමීය අංශයන් හි ජීවත් වීමක් 35.7% ක ප්‍රතිශතයක් සෑදුව හෝ වක්‍රව කෘෂිකාර්මික අංශයෙහි සේවා නියුක්තියන් විමක් නිසාවෙනි. කෙසේ වෙතත්, අධිරාජ්‍යවාදී සමයේ දී ස්ථාපිත වූ වැවිලි ආර්ථිකය හේතුකොට ගෙන එතෙක් පැවති ස්වයංපෝෂිත කෘෂිකාර්මික, ආර්ථික රටාව බිඳ වැටුණි. එහෙත් 1927 දී පැවති ප්‍රථම ඉඩම් කොමිෂමෙහි වාර්තාව මගින් හා 1935 දී සම්මත වූ ඉඩම් සංවර්ධන පනත මගින් උත්තේජනය වූ ගොවි ජනපද ව්‍යාපාර හා මහා වාරි ව්‍යාපෘතීන් මගින් නැවතත් වී වගාව ප්‍රධාන කොටගත් ආහාර බෝග හා අතිරේක බෝග වගාවන් මගින් සමන්විත වූ කෘෂි ආර්ථිකයක් සඳහා යම් පිටුබලයක් ඇතිවිය. කෙසේ වුව ද, වර්තමානයේ කෘෂිකර්මාන්තය යැපුම් මට්ටමින් මිදී වාණිජ

ඉලක්කයන් සහිත කර්මාන්තයක් බවට පත්ව තිබේ. එබැවින්, කෘෂිකර්මාන්තය අරභයා ආර්ථික වර්ධනයක් පවත්වා ගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය සාධකයකි. එමෙන්ම, එහි නියුතු හා කෘෂිකර්මාන්තය ආශ්‍රිත ජනතාවගේ සමාජ සුබ සාධනය ඉහළ නැංවීම තුළින් ගුණාත්මක මානව සංවර්ධනයක් ළඟාකර ගැනීම, කෘෂිකාර්මික අංශයේ තිරසර සංවර්ධනයක් සඳහා අනිවාර්ය කරුණක් වේ. මෙම ප්‍රධාන සාධක ද්විත්වයම සම්බන්ධයෙන් සන්නිවේදනය මගින් ඉටුකරනු ලැබ ඇති හා ඉටුකරනු ලබන මෙහෙවර අතිමහත් ය. කෘෂිකාර්මික කටයුතු සැලකීමේ දී, බිම් සැකසීමේ සිට අස්වනු අලෙවි කිරීම දක්වා වන සෑම කටයුත්තක් කෙරෙහිම සන්නිවේදනය සෘජු ලෙස මැදිහත් වී තිබේ. වාණිජ අරමුණක් මත සිදු කරනු ලබන ආර්ථික ක්‍රියාවලියක් ලෙස කෘෂි කර්මාන්තය තුළ සන්නිවේදනය යොදාගනු ලබන ආකාරය හා එහි දී භාවිතා කරනු ලබන සන්නිවේදන මාධ්‍ය හා ක්‍රමෝපායයන් සහ ඒ ඒ සන්නිවේදන ප්‍රවේශයන් පිලිබඳව සාකච්ඡා කිරීම මේ ලිපියේ අරමුණකි.

කෘෂිකර්මය සම්බන්ධ නව දැනුම ගොවියා වෙත සම්ප්‍රේෂණය කිරීමත්, කාලගුණික දත්ත හා වෙළඳ පොළ තොරතුරු පිළිබඳව දැනුවත් කිරීමත්, ගොවීන්ගේ අවශ්‍යතා පිළිබඳව අදාළ අධිකාරී වෙත තොරතුරු පරිවහනයත්, කෘෂිකර්මය පිළිබඳව පවතින අණ-පනත් හා රෙගුලාසි ක්‍රියාවේ යෙදවීමත් යන කරුණු සඳහා සන්නිවේදනය කෘෂිකාර්මික ක්‍ෂේත්‍රයේ දී තීරණාත්මක සාධකයක් වී තිබේ. කෘෂිකර්මාන්තය තුළ තොරතුරු සන්නිවේදනය සඳහා ස්ථාපිත වූ සන්නිවේදන පද්ධති රාශියක් දැකිය හැකි අතර එම එක් එක් සන්නිවේදන පද්ධතීන් සම්බන්ධයෙන් ඒවාට විශේෂිත ක්‍ෂේත්‍රයන් හි, විශේෂිත කාර්යභාරයන් කිහිපයක් හෝ සමූහයක් පැවරී ඇති බව හෝ විශේෂිත කාර්යභාරයක් ඉටුකිරීම හෝ නිරීක්ෂණය කළ හැකිය. මෙම විශේෂිත ක්‍ෂේත්‍ර ලෙස, නව දැනුම සම්ප්‍රේෂණය, වාරි ජල සම්පාදනය හා ජල කළමනාකරණය, කෘෂි යෙදවුම් සැපයීම, කෘෂිකාර්මික අණ-පනත් ක්‍රියාත්මක කිරීම හා පැනවීම, කෘෂි නිමැවුම් සඳහා අලෙවි පහසුකම් සැපයීම වැනි අංශ හඳුන්වාදිය හැකිය. කෙසේ වෙතත්, නව කෘෂිකාර්මික දැනුම හා තාක්‍ෂණය පර්යේෂණ මට්ටමේ සිට ගොවීන්ගේ ක්‍ෂේත්‍ර මට්ටම දක්වා පරිවහනය කිරීම අරමුණු කොටගත් කාර්යාවලිය '**කෘෂි ව්‍යාප්තිය**' (Agricultural Extension) ලෙස වෙනම විෂය පථයක් ලෙස විකාශය වූවකි. මෙම කෘෂි ව්‍යාප්ති කාර්යාවලිය තුළ සන්නිවේදන

සංකල්ප හා මෙවලම් (Concepts and Tools)
 ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක වේ. එවැනි සන්නිවේදන සංකල්ප හා ශිල්පීය ක්‍රම කෙතරම් සාර්ථක ලෙස කුමන ප්‍රවේශයන් ඔස්සේ භාවිතා කරනවාද යන්න මත කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනය හා එහි විරස්ථායී බව තීරණය වේ. ඊට හේතු වන්නේ සෑම සංවර්ධන කාර්යාවලියක් සඳහාම සන්නිවේදන සාධකය තීරණාත්මක වන බැවිනි.

ශ්‍රී ලංකාවේ කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවාව හා ආශ්‍රිත සන්නිවේදන කාර්යාවලිය

කෘෂි ව්‍යාප්තිය විෂය ධාරාවක් ලෙස හා ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රථම වරට ස්ථාපනය වූයේ 1880 වර්ෂයේදී ය. කෙසේ වුව ද, එය කෘෂිකාර්මික දැනුම හෝ නව තාක්ෂණය ලබාදීම සඳහා පිහිටුවන ලද සේවාවක් නොවූ අතර හුදෙක් ඒ වන විට පැවති බ්‍රිතාන්‍ය පාලනය විසින් පනවන ලද කෘෂිකර්මාන්තය හා ඉඩම් භාවිතය සම්බන්ධ අණ-පනත් හා නීති රෙගුලාසීන් ක්‍රියාත්මක කරවීමටත්, කෘෂි නිෂ්පාදන හා වගා බිම් වෙතින් අයවිය යුතු බදු මුදල් අය කර ගැනීමටත්, ආකෘතිගත කරන ලද එක්කරා ආකාරයක **'සුරාකෑමේ'** යාන්ත්‍රණයක් පමණක් විය. 1904 දී **ලංකා කෘෂිකාර්මික සංගමය (Ceylon Agricultural Society)** බිහි වූ අතර එය මගින් ඒ ඒ දිස්ත්‍රික්කයන් හි **දිසාපති (Government Agent)** සමඟ සම්බන්ධ වී ගොවීන් වෙත යම් දුරකථන ව්‍යාප්ති සේවාවක් ලබාදීම ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. 1912 දී, කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව ස්ථාපනය කිරීමත්, 1920 වර්ෂයේ දී කෘෂි කර්මාන්තයේ නව තාක්ෂණය හා භාවිතාවන් පිළිබඳව පර්යේෂණ පැවැත්වීමත් පවතින තාක්ෂණය හා ක්‍රමෝපායයන් සංවර්ධනය කිරීමත්, අරමුණු කරගනිමින් කෘෂිකර්ම පර්යේෂණ ආයතන තුනක් ආරම්භ කිරීමත්, කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවාවක් ලෙස ඉදිරි පියවරක් තැබීමට හේතු පාදක විය. 1957 දී හඳුන්වා දෙන ලද **කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවක (KVS)** සේවය මෙරටෙහි ආහාර බෝග හා අනෙකුත් කෘෂි බෝග අංශයෙහි දියුණුව සඳහා දීර්ඝ කාලයක් පුරාවට පිටුබලයක් සැපයීය. ඉන් පසුව, ස්ථාපනය කරන ලද **සුහුණුව හා ව්‍යාප්ති සේවා Training and Visit පද්ධතිය**ත් 1993 දී හඳුන්වාදෙන ලද **දෙවන කෘෂිකාර්මික ව්‍යාප්ති ව්‍යාපෘතියක් (Second Agricultural Extension Project)** හා ඒකාබද්ධ කෘෂි ව්‍යාප්ති උපාය මාර්ග (1998) ව්‍යාපෘතීන් මගින් ද කෘෂිකාර්මික ක්‍ෂේත්‍රය තුළ පුනර්ජීවයක් ඇති කිරීමට හේතු පාදක විය.

කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවය තුළ සන්නිවේදනය භාවිතා කිරීම හරහා සිදු කිරීමට අපේක්ෂිත අරමුණු අනුව කෘෂි සන්නිවේදනය වර්ගීකරණය කළ හැකිය.

- i සහභාගිත්ව සැලසුම්කරණය හා සමාජ ආකල්ප වෙනස්කිරීම අරමුණු කොටගත් **සමාජීය සන්නිවේදනය (Social Communication)**
- ii ග්‍රාමීය කෘෂිකාර්මික ප්‍රදේශයන් හි, පුහුණුවීම් හා ව්‍යාප්ති කටයුතු සඳහා සහාය වන **අධ්‍යාපනික සන්නිවේදනය (Educational Communication)**
- iii ගොවීන් හා ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය හා කළමනාකරණය අරමුණු කොටගත් **ආයතනික සන්නිවේදනය (Institutional Communication)** ලෙස එම කෘෂි සන්නිවේදන පද්ධති හඳුන්වා දිය හැකිය.

මෙලෙස **ගොවිජන සමාජය (Agrarian Community)** ආශ්‍රිතව සිදුකරනු ලබන කෘෂි ව්‍යාප්තිය මගින් එම සමාජයේ ගොවි සාමාජිකයන්ගේ හා සෙසු ප්‍රජාවගේ දැනුම, හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීමත් ආකල්ප ධනාත්මක ලෙස වෙනස් කිරීමත් බලාපොරොත්තු වේ.

ශ්‍රී ලංකාව වැනි සංවර්ධනය වන රටවල කෘෂිකර්මාන්තය බොහෝ විට ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයන් තුළ කේන්ද්‍රගත වී ඇති බැවින් **කෘෂිකාර්මික ව්‍යාප්ති සේවය ග්‍රාමීය සංවර්ධනය (Rural Development)** හා ඒකාබද්ධ වී ප්‍රගමනය වන බව බොහෝ අවස්ථාවන් හි නිරීක්ෂණය කළ හැකිය.

වෙනත් සන්නිවේදන සංකල්ප වල දී මෙන්ම කෘෂිකාර්මික සන්නිවේදනයේ දී ද, එනම් කෘෂි ව්‍යාප්ති කටයුතු වලදී ද, එයට විශේෂිත වූ ප්‍රධාන අංග නිරීක්ෂණය කළ හැකිය. 1. පණිවුඩය හෝ නව දැනුම ලබාදෙන්නා හෝ යවන්නා (Sender) මෙයට කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවකයා අයත් වේ. 2. අදාළ පණිවුඩය (Message) 3. පණිවුඩය රැගෙන යාම සඳහා භාවිතා කරන ලබන මාධ්‍යය හෝ මෙවලම් (Channel) සහ 4. පණිවුඩය ලබන්නා හෝ ප්‍රතිග්‍රාහකයා (Receiver) - අදාළ පණිවුඩය ඉලක්ක කොටගත් ගොවියා යන ප්‍රධාන අංශ කෘෂි සන්නිවේදනය තුළ දී නිරීක්ෂණය කළ හැකිය.

ගොවි ජනතාව අතර නව දැනුම හා තාක්ෂණය ප්‍රචලිත කිරීම සඳහා **වැඩිහිටි ඉගෙනුම් ක්‍රම** (Adult Education /Teaching Methods) යොදාගෙන අදාළ දැනුම හෝ තාක්ෂණික ක්‍රම සන්නිවේදනය කිරීම බොහෝ විට සිදු වේ. කෘෂිකාර්මික ක්ෂේත්‍ර තුළ දී නව කෘෂි දැනුම හා තාක්ෂණය ගොවීන් වෙත ලබාදීම සඳහා සන්නිවේදන ක්‍රමෝපායයන් හෝ ඉගෙනුම් ක්‍රම රාශියක් පවතින තත්වයට හා අදාළ නව දැනුම අනුව භාවිතා කරනු ලබයි. කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවකයාගේ හැකියාව, ඉලක්ක ගොවි ප්‍රජාවගේ සමාජ ආර්ථික මට්ටම, ලබාදිය යුතු පණිවුඩයේ ස්වභාවය හා එහි වැදගත්කම සහ පවතින පහසුකම් හා අනෙකුත් තාක්ෂණික හා මූල්‍ය ශක්තිය මත එක් එක් අවස්ථාවන්හි දී භාවිතා වන සන්නිවේදන ප්‍රවේශයන් හා ඉගෙනුම් ක්‍රම මත වෙනස් වේ.

සන්නිවේදනය ප්‍රධාන ආකාර 5 ක් යටතේ වර්ග කළ හැකි අතර කෘෂි සන්නිවේදනය තුළ මෙම සන්නිවේදන ක්‍රම ඒ ඒ මට්ටම් හා ඒ ඒ අවස්ථාව අනුව භාවිතා වේ.

- i අන්තර් බහු : පුද්ගල සන්නිවේදනය
Intra- Personal Communication
- ii අන්තර් පුද්ගල සන්නිවේදනය
Inter - Personal Communication
- iii කණ්ඩායම් සන්නිවේදනය
Group Communication
- iv සංවිධානමය සන්නිවේදනය
Organizational Communication
- v ජන සන්නිවේදනය
Mass Communication

මෙම සන්නිවේදන ක්‍රම හරහා කෘෂි දැනුම සම්ප්‍රේෂණය කිරීමේ දී යොදාගන්නා විවිධ **ඉගැන්වීමේ ක්‍රම** (Teaching Methods) පවතින අතර එම ඉගැන්වීමේ ක්‍රම ප්‍රධාන කාණ්ඩ තුනක් යටතේ වර්ග කර තිබේ. මෙම ඉගැන්වීමේ ක්‍රම වර්ග ඉහත දී සඳහන් කළ සන්නිවේදන ක්‍රමයන්හි දී ඉලක්ක කරනු ලබන **ප්‍රතිග්‍රාහකයේ** (Receiver) ප්‍රමාණය (සංඛ්‍යාව) අනුව තීරණය වේ.

1. තනි පුද්ගල ඉලක්කගත ඉගැන්වීමේ ක්‍රම
Individual Teaching Methods

- 2. කණ්ඩායම් ඉලක්කගත ඉගැන්වීමේ ක්‍රම
Group Teaching Methods
- 3. සමූහ ඉලක්කගත ඉගැන්වීමේ ක්‍රම
Mass Teaching Methods

තනි තනි ගොවීන් ඉලක්ක කොටගත් කෘෂි ව්‍යාප්ති සන්නිවේදනය තේවත් කෘෂි දැනුම ඉගැන්වීමේ ක්‍රම භාවිතය ඉතා සුක්‍ෂ්ම එමෙන්ම විශදම් අධික හා සම්පත් වැයවීම් වැඩි ක්‍රමෝපායයකි. මෙහි දී සියලුම ගොවීන් වෙත සමාකාරව දැනුම ලබා ගැනීමට හැකියාවක් නොලැබෙන අතර කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවකයා **සම්බන්ධතා පවත්වන ගොවීන්ට** (Contact Farmers) පමණක් ඒ සඳහා අවස්ථාව ලැබේ.

මෙහි දී යොදාගන්නා සන්නිවේදන ක්‍රම, පහත දැක්වෙන අයුරින් පෙන්වා දිය හැක.

- * ගොවිපලට ගොස් මුණ ගැසීම
Farm Visits
- * සංසරණයවන ලිපි
Circular Letters
- * අවිධිමත් සම්බන්ධතා
Informal Contacts
- * ක්ෂේත්‍ර ධජ
Field Flags

බොහෝ විට, කෘෂි සන්නිවේදනය තුළ දී කණ්ඩායම් ඉලක්ක කොටගත් ඉගැන්වීමේ ක්‍රම බහුල වශයෙන් භාවිතා වන අතර මෙහි දී මෙම කණ්ඩායම් ලෙස ගොවි සංවිධාන වශයෙන් ඒකරාශී වූ හෝ එලෙස සංවිධානාත්මක ලෙස ඒකරාශී නොවූ ගොවි කණ්ඩායම් වෙත දැනුම හා තාක්ෂණය ලබාදීම සිදුකරයි.

කෘෂි සන්නිවේදනය තුළ කණ්ඩායම් ඉගැන්වීමේ ක්‍රම බහුලව භාවිතා වීම නිසා එය වඩාත් විවිධාංගීකරණයකට භාජනය වී ඇති බව නිරීක්ෂණය කළ හැකි අතරම එහි දී බහුලව භාවිතා වන සන්නිවේදන මෙවලම් හා ශිල්පක්‍රම රාශියකි.

- ඒ අතර
- i ආදර්ශන පැවැත්වීම
Demonstrations

- ii විවිධත් කණ්ඩායම් රැස්වීම් පැවැත්වීම
Formal Group Meetings
- iii අවිධිමත් කණ්ඩායම් සාකච්ඡා පැවැත්වීම
Informal Group Discussions
- iv ගොවිපල වාරිකා සංවිධානය
Farm Trips
- v ගොවි පුහුණු පාඨමාලා පැවැත්වීම
Farmer Training Courses
- vi ගොවිපල මට්ටමින් පෙරහුරු පැවැත්වීම
Local Verification Trials

කණ්ඩායම් ඉගැනුම් හා සන්නිවේදන ක්‍රම බහුලව යොදාගන්නා සේම වඩාත් ඵලදායී ලෙස ගොවිජනතාව වෙත දැනුම ලබාදීම සඳහා මෙම ආකාරයේ ශිල්ප ක්‍රම මහත් පිටුබලයක් සපයා දී තිබේ.

ජන සමූහයක් ඉලක්ක කොට ගත් සන්නිවේදන හෝ ඉගෙනුම් ක්‍රම ලෙස බහුලව භාවිතා වන විද්‍යුත් (Electronic) මුද්‍රිත මාධ්‍ය (Printed) හා ස්ථතික, (Static) යොදා ගනු ලබන අතර එකවර විශාල පිරිසක් වෙත අදාළ පණිවුඩය ලබාදීමේ හැකියාව මෙම ක්‍රම සතු වේ. රූපවාහිනී, ගුවන්විදුලි වැඩසටහන්, වීඩියෝ දර්ශන වැනි ශ්‍රව්‍ය සහ දෘෂ්‍ය මාධ්‍යන් (Audio Visual Media,) ද, අත් පත්‍රිකා පුවත්පත්, පුවත් හසුන්, සඟරා වාර ප්‍රකාශන යන මුද්‍රිත මාධ්‍ය (Printed Media) ආදිය මගින් හා බිත්ති පුවත්පත්, පෝස්ටර්, ප්‍රදර්ශන වැනි ස්ථිතික මාධ්‍ය මගින් ද, ජන සමූහයක් වෙත එකවර ලඟාවීමේ හැකියාව පවතී.

කෘෂි ව්‍යාප්තියේ දී, සන්නිවේදන ක්‍රම හරහා ලබාදෙනු ලබන නව දැනුම, තාක්‍ෂණය හා වෙනත් අදාළ තොරතුරු 'නව්‍යකාවයන්' (Innovations) ලෙස හඳුන්වනු ලබන අතර එම තොරතුරු ගොවි ප්‍රජාව අතර විවිධ සන්නිවේදන ක්‍රම හා විවිධ ඉගැනුම් ක්‍රම හරහා ගොවි ජනතාව අතර ප්‍රචලිත වීම නව්‍යකාවය, විසරණය වීම (Diffusion) ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. එලෙස ගොවීන් අතර විසරණය වූ කිසියම් නව්‍යකාවයක් ගොවීන් විසින් භාවිතා කිරීම හෝ එයට අදාළ නව දැනුම හෝ තාක්‍ෂණය ප්‍රායෝගිකව නම් වගා කටයුතු සඳහා යොදාගැනීම නව්‍යකාවයට අනුච්ඡිතය වීම (Adoption) ලෙස හඳුන්වනු

ලබයි. විවිධ සන්නිවේදන ක්‍රමවේදයන් හරහා නව කෘෂි දැනුම හා තාක්‍ෂණය (නව්‍යකාවයන්) ගොවීන් අතර විසරණය වී එකී නව තාක්‍ෂණ ශිල්ප ක්‍රම කෙරෙහි ගොවීන් අනුච්ඡිතතාව වීම කෙරෙහි හඳුන්වා දෙනු ලබන නව්‍යකාවයෙහි ගති ලක්‍ෂණ ද බෙහෙවින් බලපානු ලබයි. එලෙස බලපානු ලබන නව්‍යකාවය සතු ගුණාංග 5 ක් කෘෂි ව්‍යාප්ති විෂය ධාරාව තුළ හඳුන්වා දී තිබේ.

I සාපේක්‍ෂ වාසි (Relative Advantage)

මෙය බොහෝ විට ආර්ථිකමය ප්‍රයෝජන හෝ ලාභදායී බව නිර්ණය කරනු ලබන සංසිද්ධියකි. එයට අමතරව පහසුව, තෘප්තිමත් බව සම්බන්ධයෙන් පවතින වාසි සහගත තත්ත්වයන් හඳුන්වා දෙනු ලබන තාක්‍ෂණයට පෙර පැවති ශිල්ප ක්‍රම සමඟ සන්සන්දනය කිරීමක් සිදු කරනු ලබයි. හඳුන්වා දෙනු ලබන නව්‍යකාවයක සාපේක්‍ෂ වාසි වැඩි නම් එම තාක්‍ෂණය ඉක්මනින් විසරණයට ලක්වීමටත් කෙටි කාලයක් තුළ එයට වැඩි ගොවීන් පිරිසක් අනුච්ඡිතතාව වීමටත් ඉඩ හල් වේ.

II අනුකූලතාවය (Compatibility)

හඳුන්වාදෙන නව්‍යකාවය සමාජයේ පවතින සෙසු පිලිගැනීම් සම්මතයන් හා සිරිත් විරිත් සමඟ අනුකූල විය යුතුය. නව්‍යකාවය සතු අනෙකුත් කරුණු සමඟ අනුකූල වීමේ හැකියාව වැඩිවීම එම නව තාක්‍ෂණික දැනුම ගොවීන් වැඩි පිරිසක් ඉක්මනින් ස්ථාපනය වීම සඳහා හේතු වේ.

III නව්‍යකාවයේ සංකීර්ණ බව (Complexity)

හඳුන්වාදෙනු ලබන නව කෘෂි දැනුම හෝ තාක්‍ෂණය ගොවීන් හට පහසුවෙන් තේරුම් ගැනීමේ හා පහසුවෙන් ප්‍රායෝගිකව අත්හදා බැලීමේ හැකියාව පැවතිය යුතුය. යම් නව්‍යකාවයක් තේරුම් ගැනීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා විශේෂ දැනුමක් අවශ්‍ය වීම හෝ එවැනි පූර්ව දැනුමක් ලබා ගත යුතු වීම එම නව්‍යකාවය සඳහා ගොවීන් අනුච්ඡිතතාව වීම මන්දගාමී වීමට බලපාන කරුණකි. සරල, අවබෝධ කර ගැනීමට හා ප්‍රායෝගිකව යෙදවීමට පහසු නව්‍යකා ඉක්මණින් ගොවීන් අතර සන්නිවේදනය වන

11 වෙනි පිටුවෙන්.....

සංවර්ධනය හා.....

අතරම එවැනි තාක්ෂණයක් වෙත ගොවීන් අනුවර්තනය වීම ද ඉහළ මට්ටමක් ගනී.

IV අත්හද බැලිය හැකි වීම (Trialability)

අදාළ නව කෘෂි දැනුම හෝ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදය අඩු වියදමකින් අඩු අවදානමකින් හා කුඩා පරිමාණයෙන් අත්හද බැලීමට හැකියාව පැවතිය යුතුය. මෙලෙස අත්හද බැලීමට හැකියාව ලැබීම නව තාක්ෂණය පිළිබඳව පූර්ව පරීක්ෂණයකින් පසුව එයට අනුවර්තනය වනවාද නොමැති නම් එය නතර කර දමනවා ද, discontinue යන්න පිළිබඳව තීරණය කිරීමට ගොවියාට අවකාශ ලැබේ. එබැවින්, අත්හද බැලීමේ හැකියාව වැඩි තව්‍යතාවයන් ඉක්මනින් ගොවීන් අතර සන්නිවේදනය වී ස්ථාපිත වීම සිදු වේ.

V නිරීක්ෂණය කිරීමේ හැකියාව (Observability)

හඳුන්වා දෙනු ලබන නව තාක්ෂණය මගින් ලැබෙන ප්‍රතිඵල කෙටි කාලයක් තුළ හොඳින් නිරීක්ෂණය කිරීමේ හැකියාව පවතී නම්

එය ඉක්මනින් ගොවීන් අතර ජනප්‍රිය වනු නිසැකය.

කෙසේ වෙතත්, කෘෂි සන්නිවේදනය වඩාත් සාර්ථක හා ඵලදායී ක්‍රියාවලියක් වීම සඳහා සන්නිවේදන කාර්යාවලියට අයත් ඉහත දී සාකච්ඡා කළ ප්‍රධාන අංශ හතර (පණිවුඩය යවන්නා, පණිවුඩය, සන්නිවේදන මාධ්‍යය, පණිවුඩය ලබන්නා) කෙරෙහිම ප්‍රධාන සැලකිල්ල යොමුවිය යුතුය.

මෙහි දී, විශේෂයෙන්ම පණිවුඩය යවන්නා හෝ ලබාදෙන්නා ලෙස කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවක වෙත විශාල කාර්ය භාරයක් පැවරී ඇති අතර අදාළ ක්ෂේත්‍රය තුළ ඔහුගේ හෝ ඇයගේ නිපුණත්වය කෘෂි සන්නිවේදනය ඵලදායී වීමට විශාල වශයෙන් දායක වේ.

කෘෂි සන්නිවේදනය ඵලදායී වීම යනු ප්‍රගස්ත තාක්ෂණය ගොවීන් අතර ප්‍රචලිත වීමත්, ඒ ඔස්සේ අඩු නිෂ්පාදන පිරිවැය තුළින් වැඩි කෘෂි නිෂ්පාදනයක් ලබාගැනීමත්, වෙළඳපොළ තොරතුරු සන්නිවේදනය හරහා නිෂ්පාදනය සඳහා නියමිත මිලක් ලබාගැනීමත්, ඔස්සේ කෘෂි ක්ෂේත්‍රයේ ආර්ථික වර්ධනය හා ගොවි ප්‍රජාවගේ මානව සංවර්ධනය ළඟාකර ගැනීමත් වේ.